

РОЗДІЛ ІV. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

УДК 343.57

DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5649-2023-4-05>

БЕЗПОСЕРЕДНІЙ ОБ'ЄКТ У СКЛАДАХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ФАРМАЦЕВТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Фролова О. Г.*кандидат юридичних наук,**професор кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності**Навчально-науковий інститут права імені князя Володимира Великого**Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад**«Міжрегіональна Академія управління персоналом»**orcid.org/0009-0007-5427-7581*

Ключові слова: *безпосередній об'єкт, кримінальне правопорушення, фармацевтична діяльність, Особлива частина КК, життя та здоров'я людини.*

У статті з'ясовуються особливості безпосереднього об'єкта у складах кримінальних правопорушень, що посягають на фармацевтичну діяльність. Автор роз'яснює чому у своєму цілісному вигляді фармацевтична діяльність не отримала повноцінного закріплення в одному самостійному розділі або у системі норм одного розділу Особливої частини КК, а окремі норми розділу II та розділу XIII Особливої частини КК передбачають «ураження» лише окремих обов'язкових елементів фармацевтичної діяльності, зокрема, таких, як обіг лікарських засобів та порядок державного регулювання фармацевтичної діяльності. На думку автора, норми чинного КК України забезпечують кримінально-правову охорону обігу лікарських засобів, що є обов'язковим компонентом фармацевтичної діяльності, та визнають його: 1) єдиним основним безпосереднім об'єктом у складі кримінального правопорушення певного виду; 2) одним із «альтернативних компонентів» основного безпосереднього об'єкта; 3) факультативним безпосереднім об'єктом.

У статті визначається співвідношення понять «індивідуальне життя» та «індивідуальне здоров'я» з поняттям «медичне обслуговування» та поняттям «фармацевтичне обслуговування».

Звертаючись до характеристики додаткових безпосередніх об'єктів у складах кримінальних правопорушень, автор відзначає, що вони посягають на фармацевтичну діяльність, тому потрібно враховувати два основних моменти. По-перше, окремі компоненти фармацевтичної діяльності та її властивості враховуються у змісті додаткових безпосередніх об'єктів кримінальних правопорушень. По-друге, в змісті додаткового безпосереднього об'єкта деяких складів кримінальних правопорушень у сфері фармацевтичної діяльності, компоненти такої діяльності враховуються у поєднанні з іншими «альтернативними компонентами» додаткового безпосереднього об'єкта: станом морального розвитку малолітніх або неповнолітніх, порядок здійснення службовими особами службових повноважень, покладених на них, та/або заняття службового становища, життя та здоров'я особи та ін.

THE DIRECT OBJECT IN THE COMPOSITION OF CRIMINAL OFFENSES ENCROACHING ON PHARMACEUTICAL ACTIVITY

Frolova O. H.

Candidate of Legal Science,

Professor at the Department of Law Enforcement and Anti-Corruption Activities

Educational and Prince Volodymyr the Great Scientific Institute

of Law Private Joint-Stock Company «Higher Educational Institution

«Interregional Academy of Personnel Management»

orcid.org/0009-0007-5427-7581

Keywords: *direct object, criminal offense, pharmaceutical activity, Special Part of the Criminal Code, human life and health.*

The article clarifies the specifics of the direct object in the composition of criminal offenses that encroach on pharmaceutical activity. The author explains why, in its integral form, pharmaceutical activity did not receive a full consolidation in one independent section or in the system of norms of one section of the Special Part of the Criminal Code, and the separate norms of Section II and Section XIII of the Special Part of the Criminal Code provide for "impairment" of only certain mandatory elements pharmaceutical activity, in particular, such as the circulation of medicinal products and the procedure for state regulation of pharmaceutical activity.

In the opinion of the author, the norms of the current Criminal Code of Ukraine provide criminal legal protection of the circulation of medicinal products, which is a mandatory component of pharmaceutical activity, and recognize it as: 1) the only main direct object of a criminal offense of a certain type; 2) one of the "alternative components" of the main direct object; 3) an optional direct object.

The article determines the relationship between the concepts of "individual life" and "individual health" with the concepts of "medical care" and the concept of "pharmaceutical care".

Referring to the characteristics of additional direct objects in criminal offenses, the author notes that they encroach on pharmaceutical activity, therefore, two main points should be taken into account. First, individual components of pharmaceutical activity and its properties are taken into account in the content of additional direct objects of criminal offenses. Secondly, in the content of the additional direct object of some components of criminal offenses in the field of pharmaceutical activity, the components of such activity are taken into account in combination with other "alternative components" of the additional direct object: the state of moral development of minors or minors, the procedure for the performance of official duties by officials powers entrusted to them and/or occupation of official position, life and health of a person, etc.

In the opinion of the author, those norms of the Criminal Code, which are directly aimed at ensuring criminal legal protection of mandatory elements of pharmaceutical activity, provide for them: 1) as the only main direct object in the corresponding composition of the criminal offense; 2) one of the "alternative components" of the main direct object as part of a criminal offense. The main meaning of the optional direct object, as noted in the article, in the composition of the specified criminal offenses is attributed primarily to the circulation of medicinal products and the circulation of medical devices.

Постановка проблеми. На рівні родових і видових об'єктів система норм Особливої частини КК, в яких «представлені» окремі елементи фармацевтичної діяльності, пов'язується з «ураженням» життя та здоров'я особи у сфері медичного або

фармацевтичного обслуговування (розділ II Особливої частини КК) та публічного здоров'я і засад його охорони (розділ XIII Особливої частини КК).

У своєму цілісному вигляді фармацевтична діяльність не отримала повноцінного закрі-

плення в одному самостійному розділі або у системі норм одного розділу Особливої частини КК, а окремі норми розділу II та розділу XIII Особливої частини КК передбачають «ураження» лише окремих обов'язкових елементів фармацевтичної діяльності, зокрема, таких, як обіг лікарських засобів та порядок державного регулювання фармацевтичної діяльності.

Метою статті є з'ясування особливостей безпосереднього об'єкта у складах кримінальних правопорушень, що посягають на фармацевтичну діяльність.

Виклад основного матеріалу. Норми чинного КК України забезпечують **кримінально-правову охорону обігу лікарських засобів**, що є обов'язковим компонентом фармацевтичної діяльності, та визнають його: 1) єдиним основним безпосереднім об'єктом у складі кримінального правопорушення певного виду; 2) одним із «альтернативних компонентів» основного безпосереднього об'єкта; 3) факультативним безпосереднім об'єктом.

Єдиним основним безпосереднім об'єктом у складі кримінального правопорушення конкретного виду є обіг лікарських засобів (або його окремі фрагменти), що передбачений ст.ст. 321-1, 321-2 КК. На це вказує насамперед те, що безпосередній об'єкт складів зазначених кримінальних правопорушень має обов'язково включати в свій зміст «обіг фальсифікованих лікарських засобів» (див. назву ст. 321-1 КК) та «...порядок доклінічного вивчення, клінічних випробувань і державної реєстрації лікарських засобів» (див. назву ст. 321-2 КК).

У ст.ст. 131, 132, 134, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 145, 305, 306, 319, 321, 322, 323, 325 КК обіг лікарських засобів (його окремі компоненти) є одним із **альтернативних основних** безпосередніх об'єктів. Така альтернативність декількох основних безпосередніх об'єктів зумовлена функціональним зв'язком між ними, а відтак, без одного із цих об'єктів виключається наявність іншого (без першого він не може існувати). Наприклад, така альтернатива у змісті складу кримінального правопорушення властива різним «правовим режимам» 1) отруйних та сильнодіючих речовин, що не є наркотичними або психотропними, та 2) отруйних і сильнодіючих лікарських засобів, які альтернативно визначені у диспозиції ч. 1 ст. 321 КК. Тому описані в ч. 1 ст. 321 КК дії в одній «частині» свого змісту, яка стосується порушення обігу отруйних та сильнодіючих речовин, що не є наркотичними або психотропними, даний вид кримінального правопорушення не посягає на обіг лікарських засобів, а в іншій «частині», яка стосується отруйних і сильнодіючих лікарських засобів, безпосередньо порушується обіг цих лікарських засобів як елемент фармацевтичної діяльності.

У ст.ст. 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 320 КК обіг лікарських засобів (або його окремі фрагменти) є **факультативним** безпосереднім об'єктом. Зумовлюється це тим, що у змісті безпосереднього об'єкта враховуються ті фрагменти обігу лікарських засобів, які не обов'язково пов'язані з використанням лікарських засобів у різноманітних медичних чи фармацевтичних «процедурах» (ст.ст. 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 320 КК).

Щодо кримінально-правового змісту поняття медичних виробів, то він може бути пов'язаний з чужим майном (ст.ст. 185, 190, 191, 194 КК), об'єктами права інтелектуальної власності (ст.ст. 176, 177, 229, 231, 232 КК), об'єктами рослинного і тваринного світу (ст.ст. 245, 247, 251, 299 КК), хімічними та біологічними матеріалами (ст. 261 КК), радіоактивними матеріалами (ст.ст. 201, 261, 262, 265, 265-1, 266, 267, 414), легкозаймистими речовинами (ст. 269 КК), радіаційною безпекою (ст. 274 КК), одурманюючими засобами, що не є наркотичними або психотропними лікарськими засобами (ст. 324 КК), мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами (ст. 326 КК), радіоактивно забрудненою продукцією (327 КК), офіційними документами (ст.ст. 358, 366 КК), спеціальними технічними засобами отримання інформації (ст. 359 КК), інформаційними (автоматизованими), електронними комунікаційними, інформаційно-комунікаційними системами, електронними комунікаційними мережами (ст. 361 КК), інформацією з обмеженим доступом, яка зберігається в ЕОМ (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації (ст. 361-2 КК), інформацією, яка оброблюється в ЕОМ (комп'ютерах), автоматизованих системах чи комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації (ст. 362 КК), ЕОМ (комп'ютерами), автоматизованими системами, комп'ютерними мережами чи мережами електрозв'язку та інформацією, яка в них оброблюється (ст. 363 КК), ЕОМ (комп'ютерами), автоматизованими системами, комп'ютерними мережами чи мережами електрозв'язку та інформацією, яка в них оброблюється (ст. 363 КК), ЕОМ (комп'ютерами), автоматизованими системами, комп'ютерними мережами чи мережами електрозв'язку (ст. 363-1 КК), військовим майном (ст.ст. 411, 412, 413 КК). Отже, в таких випадках обіг медичних виробів може набувати значення **факультативного безпосереднього об'єкта** у складах зазначених кримінальних правопорушень.

При характеристиці безпосередніх об'єктів у складах кримінальних правопорушень, що посягають на фармацевтичну діяльність, потрібно в будь-якому випадку виділяти основний та додатковий (додаткові) безпосередні об'єкти. Порушення прав, свобод та інтересів суб'єктів фармацевтичної діяльності, а також порушення зв'язків

між суб'єктами фармацевтичної діяльності, які забезпечують обіг лікарських засобів у його окремих частинах, «уражає» **життя та здоров'я особи (індивідуальне життя та здоров'я) у сфері медичного або фармацевтичного обслуговування** (ст.ст. 131, 132, 134, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 145 КК), а також **публічне здоров'я та його охорону** (ст.ст. 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 321-1, 321-2, 322, 323, 325 КК).

Крім цього, важливо, що у складах кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 131, 132, 134, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 145, 305, 306, 319, 321, 322, 323, 325 КК, обіг лікарських засобів як елемент фармацевтичної діяльності є одним із альтернативних основних безпосередніх об'єктів, а у складах кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 320 КК, – факультативним безпосереднім об'єктом.

У складах кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 131, 132, 134, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 145 КК, конкретний зміст **основного безпосереднього об'єкта** має в будь-якому випадку включати такі права, свободи та інтереси людини, що забезпечують її **індивідуальне життя та/або здоров'я у сфері медичного або фармацевтичного обслуговування**, а в складах, закріплених у ст.ст. 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 321-1, 321-2, 322, 323, 325 КК, при визначенні відповідно основного та додаткового безпосереднього об'єкта враховуються права, свободи та інтереси, що забезпечують **публічне здоров'я та його охорону**. З'ясовуючи зміст зазначених компонентів основного та додаткового безпосереднього об'єкта, потрібно відповідно враховувати поняття індивідуального та публічного здоров'я, а також поняття медичного та фармацевтичного обслуговування.

У спеціально-правовому смислі **поняття «життя»** пов'язується з життєдіяльністю людини та означає «здатність організму особи до участі у життєдіяльності/заняттєвої участі у спосіб і в межах, звичайних для людини» (див. абз. 5 ч. 1 ст. 3 Основ законодавства України про охорону здоров'я). Поняття **індивідуального та публічного здоров'я** має включати визначення **поняття «здоров'я»**, закріплене в абз. 8 ч. 1 ст. 3 Основ законодавства України про охорону здоров'я як «стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб і фізичних вад» [1], а також особливості його (поняття «здоров'я») характеристики як індивідуального та публічного.

При визначенні слід відзначити наступну його особливість. Поняття «індивідуальне

життя» та «індивідуальне здоров'я» є субсидіарними та підпорядковуються змісту поняття «медичне обслуговування» та поняття «фармацевтичне обслуговування», звужуючи його у межах основного безпосереднього об'єкта у названих складах кримінальних правопорушень. Зміст поняття **медичного обслуговування** слід пов'язувати з «діяльністю закладів охорони здоров'я, реабілітаційних закладів, відділень, підрозділів та фізичних осіб – підприємців, які зареєстровані та одержали відповідну ліцензію у встановленому законом порядку, у сфері охорони здоров'я, що не обов'язково обмежується медичною допомогою та/або реабілітаційною допомогою, але безпосередньо пов'язана з їх наданням» (див. абз. 14 ч. 1 ст. 3 Основ законодавства України про охорону здоров'я)¹ [2, 3].

Перейдемо до з'ясування поняття **фармацевтичного обслуговування**, яке також як і поняття медичного обслуговування характеризує зміст основного або додаткового безпосереднього об'єкта в складах кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 321-1, 321-2, 322, 323, 325 КК. На теоретичному рівні поняття «фармацевтичне обслуговування» ототожнюється з поняттям **«фармацевтична послуга»** [4], а зміст цих понять пов'язується з ознаками фармацевтичної діяльності – спрямованістю суб'єктів фармацевтичної діяльності на **фармацевтичну допомогу** у її широкому розумінні – «задоволення потреб пацієнтів у лікарських засобах та виробках медичного призначення» [5, с. 41]. Фармацевтичне обслуговування є фармацевтичною послугою, спрямованою на надання особі фармацевтичної допомоги.

Що стосується **співвідношення поняття «публічне здоров'я» з поняттям «фармацевтична діяльність»**, то воно відзначається тим, що саме поняття «фармацевтична діяльність» підпорядковується змісту поняття «публічне здоров'я», характеризуючи певні «фрагменти» основного безпосереднього, видових та родового об'єкта у складах кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 321-1, 321-2, 322, 323, 325 КК.

У складах кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 131, 132, 134, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 145 КК, **додатковими безпосередніми об'єк-**

¹ Відзначу, що в проекті Закону України «Про організацію медичного обслуговування населення в Україні» наводиться схоже визначення поняття «медичне обслуговування»: «діяльністю закладів охорони здоров'я, які зареєстровані та одержали відповідну ліцензію в установленому законом порядку, у сфері охорони здоров'я або сертифікат на професійну діяльність ... з медичною освітою, що не обов'язково обмежується медичною допомогою».

тами можуть виступати: життя та здоров'я особи (у ч. 2 ст. 131 КК закріплена ознака «спричинило зараження двох чи більше осіб», у ч. 3 ст. 134 КК – «спричинило тривалий розлад здоров'я, безплідність або смерть потерпілої особи», у ч. 5 ст. 134 КК – «спричинила смерть потерпілої особи чи інші тяжкі наслідки», у ч. 2 ст. 137 КК – «спричинили смерть неповнолітнього або інші тяжкі наслідки», у ч. 2 ст. 139 КК – «спричинило смерть хворого або інші тяжкі наслідки», у ст. 141 КК – «спричинили смерть пацієнти або інші тяжкі наслідки», у ч. 2 ст. 142 КК – «тривалий розлад здоров'я потерпілого», у ст. 145 КК передбачена ознака «діяння спричинило тяжкі наслідки»), порядок здійснення службовою особою лікувального своїх службових повноважень або заняття нею службового становища, а також порядок здійснення допоміжним працівником або медичним працівником професійних обов'язків (у ст. 132 КК передбачена ознака «у зв'язку з виконанням службових або професійних обов'язків», у ч. 1 ст. 137 КК – «виконання професійних чи службових обов'язків»), порядок заняття господарською діяльністю, що потребує ліцензування (ст. 138 КК), стан морального розвитку неповнолітніх (у ч. 2 ст. 140 КК закріплена ознака «спричинило тяжкі наслідки неповнолітньому») тощо.

У складах кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 305, 306, 319, 321, 321-1, 321-2, 322, 323 КК, основним безпосереднім об'єктом виступають такі компоненти фармацевтичної діяльності, які забезпечують охорону публічного здоров'я. Так, у складах кримінального правопорушення, передбаченого ст. 319 КК, безпосереднім об'єктом є встановлений порядок видачі **рецепта**, який надає одержувачу право придбати наркотичні засоби або психотропні речовини та у цих межах забезпечує охорону публічного здоров'я.

У складах кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 305, 306, 321, 321-1, 321-2 КК, основним безпосереднім об'єктом є такий компонент фармацевтичної діяльності як встановлений порядок **обігу лікарських засобів** у різних його (обігу) компонентах, що пов'язані з **фармацевтичним обслуговуванням** та забезпеченням **публічного здоров'я та охорони публічного здоров'я**. Причому в складах цих кримінальних правопорушень враховуються різні (неоднакові) властивості обігу лікарських засобів.

Звертаючись до характеристики **додаткових безпосередніх об'єктів** у складах кримінальних правопорушень, що посягають на фармацевтичну діяльність, потрібно враховувати наступні основні моменти.

По-перше, окремі компоненти фармацевтичної діяльності та її властивості враховуються у змісті

додаткових безпосередніх об'єктів кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 320, 325 КК, та забезпечують публічне здоров'я або охорону публічного здоров'я. Так, у складах цих кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 307, 308, 309, додатковими об'єктами можуть виступати різноманітні компоненти обігу лікарських засобів, а саме: 1) обіг лікарських наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст.ст. 307, 308, 309 КК) чи прекурсорів (ст. 320 КК); 2) встановлений порядок поведінки з речовинами, які можуть бути сировиною або технологічними компонентами для виготовлення чи виробництва лікарських наркотичних засобів або лікарських психотропних речовин (ст.ст. 310, 311, 312 КК) [6, с. 642]; 3) порядок використання обладнання, що забезпечує виготовлення лікарських наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 313 КК); 4) порядок застосування (використання) в організмі людини лікарських наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст.ст. 314, 315, 316, 317 КК); 5) встановлений порядок використання документів у процесі обігу лікарських наркотичних засобів або психотропних речовин (ст. 318 КК). Крім цього, у складах кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 314, 315 КК, зміст додаткових безпосередніх об'єктів включає ознаки **потерпілих**, якими виступають: 1) особи, в організм яких були незаконно введені (попалили) лікарські наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги (ст. 314 КК); 2) особи, яких схилили до вживання лікарських наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 315 КК). У складах кримінального правопорушення, передбаченого ст. 325 КК, додатковим безпосереднім об'єктом може бути порядок здійснення конкретних видів фармацевтичної діяльності у межах обігу лікарських засобів та обігу медичних виробів, а також їх державного регулювання, що встановлений для запобігання епідемічним та іншим інфекційним хворобам, а також масовим неінфекційним захворюванням (отруєнням) і боротьби з ними.

По-друге, в змісті додаткового безпосереднього об'єкта деяких складів кримінальних правопорушень, що зазначені вище, компоненти фармацевтичної діяльності враховуються у *поєднанні* з іншими «альтернативними компонентами» додаткового безпосереднього об'єкта: станом морального розвитку малолітніх або неповнолітніх (у ч. 3 ст. 307 КК міститься ознака «вчинені із залученням малолітнього або щодо малолітнього», а в ч. 3 ст. 309 КК – «вчинені із залученням неповнолітнього»), в ч. 2 ст. 317 КК – «із залученням неповнолітнього»), порядок здійснення

службовими особами службових повноважень, покладених на них, та/або заняття службового становища (у ч. 2 ст. 308, ч. 2 ст. 312, ч. 2 ст. 313, ч. 2 ст. 320 КК передбачена ознака «шляхом зловживання службової особи своїм службовим становищем»), життя та здоров'я особи (у ч. 3 ст. 308 КК передбачена ознака «поєднане з насильством, небезпечним для життя і здоров'я», а в ч. 3 ст. 314 КК – «внаслідок таких дій настала смерть потерпілого», ч. 2 ст. 325 КК – «спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки») та ін.

Висновки. 1. Система норм КК, яка забезпечує кримінально-правову охорону окремих елементів фармацевтичної діяльності та «представлена» у розділах II, XIII його Особливої частини, співвідноситься з поняттям охорони індивідуального та публічного здоров'я. При такому співвідношенні слід враховувати, що **лише для окремих** суб'єктів фармацевтичної діяльності здійснювана ними діяльність певних видів є господарською або такою, що містить певні ознаки господарської

діяльності, та підлягає правовому регулюванню. Відтак, не є обґрунтованим підхід «розташувати» окремі норми або систему норм Особливої частини КК, що забезпечують кримінально-правову охорону окремих елементів фармацевтичної діяльності у розділі VII («Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності») Особливої частини КК. Адаже окремим видам фармацевтичної діяльності все ж не властиві ознаки господарської діяльності.

2. Ті норми КК, які безпосередньо спрямовані на забезпечення кримінально-правової охорони обов'язкових елементів фармацевтичної діяльності, передбачають їх: 1) єдиним основним безпосереднім об'єктом у відповідному складі кримінального правопорушення; 2) одним із «альтернативних компонентів» основного безпосереднього об'єкта в складі кримінального правопорушення. Основне значення факультативного безпосереднього об'єкта у складах зазначених кримінальних правопорушень відводиться передусім обігу лікарських засобів та обігу медичних виробів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення 30.11.2023)
2. Про організацію медичного обслуговування населення в Україні : проект Закону України № 4456 від 15 квітня 2016; редакція доопрацьованого проекту Закону від 27 березня 2017 року. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58770.
3. Про організацію медичного обслуговування населення в Україні : проект Закону України. Аптека. UA. 2017 (04 вересня). URL: <https://www.apтека.ua/article/426436>
4. Панфілова Г.Л. Фармацевтична енциклопедія. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/315/farmaceutichna-posluga>
5. Унгурян Л.М. Науково-практичне обґрунтування концепції фармацевтичної допомоги населенню на засадах логістичного обслуговування: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра фарм. наук: спеціальність 15.00.01 – технологія ліків, організація фармацевтичної справи та судова фармація / Унгурян Ліана Михайлівна; Одеський національний медичний університет МОЗ. Одеса, 2015. 316 с.
6. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. 4-те вид., переробл. та доповн. / Відп. ред. С.С. Яценко. К.: А.С.К., 2005. 848 с.

REFERENCES

1. Osnovy zakonodavstva Ukrayiny pro okhoronu zdorov'ya : Zakon Ukrayiny vid 19.11.1992 r. № 2801-KHII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (data zvernennya 30.11.2023) (in Ukrainian)
2. Pro orhanizatsiyu medychnoho obsluhovuvannya naseleण्या v Ukrayini : proekt Zakonu Ukrayiny № 4456 vid 15 kvitnya 2016; redaktsiya dooprats'ovanoho proektu Zakonu vid 27 bereznya 2017 roku. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58770 (in Ukrainian)
3. Pro orhanizatsiyu medychnoho obsluhovuvannya naseleण्या v Ukrayini : proekt Zakonu Ukrayiny. Apteka. UA. 2017 (04 veresnya). URL: <https://www.apтека.ua/article/426436> (in Ukrainian)
4. Panfilova H.L. (2010) Farmatsevtichna entsyklopediya. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/315/farmaceutichna-posluga> (in Ukrainian)
5. Unhuryan L.M. (2015) Naukovo-praktychne obgruntuvannya kontseptsiyi farmatsevtichnoyi dopomohy naseleण्या na zasadakh lohystichnoho obsluhovuvannya: dys. na zdobuttya nauk. stupenya d-ra farm. nauk: spetsial'nist' 15.00.01 – tekhnolohiya likiv, orhanizatsiya farmatsevtichnoyi spravy ta sudova farmatsiya / Unhuryan Liana Mykhaylivna; Odes'kyu natsional'nyy medychnyy universytet MOZ. Odesa. 316 s. (in Ukrainian)
6. Yatsenko S.S. (2005) Naukovo-praktychnyy komentar do Kryminal'noho kodeksu Ukrayiny. 4-te vyd., pererobl. ta dopovn. 848 s. (in Ukrainian)